

Ako je to so spásou nekatolíkov? Nepripustnosť teoretickej – dogmatickej tolerancie

Jozef Duháček

29. júla 2020 ✝ Cirkev

pokračovanie I. časti

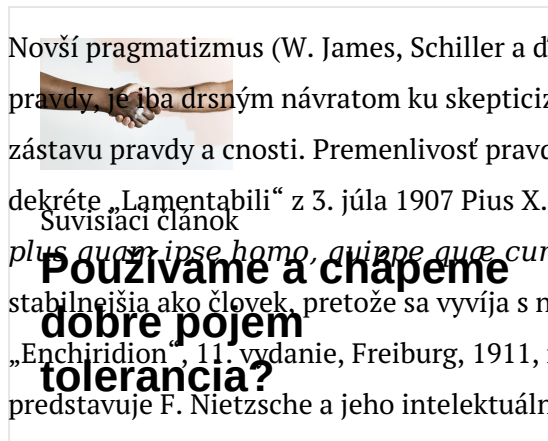
Ako už bolo povedané, **tento druh tolerancie znamená ľahostajnosť k pravde** a v zásade schvaľovanie omylu; z toho je zrejmé, že neznášanlivosť k omylu ako takému patrí medzi samozrejme povinnosti každého človeka, ktorý uznáva etické záväzky. Keďže táto dogmatická neznášanlivosť je prominentnou charakteristikou Katolíckej cirkvi a moderné zmýšľanie ju pre to stigmatizuje ako tvrdošijnú a nezniesiteľne arogantnú, musím teraz predložiť jej objektívne opodstatnenie. Začneme nespochybniteľným nárokom na uznanie a výhradnú legitimitu pravdy.

Tak, ako je znalosť pravdy základným predpokladom každého mysliteľa, tak je táto znalosť zároveň jeho konečným cieľom. Omyl, ako opak pravdy, je pochopiteľný len vtedy, keď existuje nemenná norma poznania, ktorou sa riadi mysliaci intelekt. Ten, kto vo vývoji ľudských vied vidí iba jeden obrovský cintorín, postavený aby pochoval pravdu, ten hlása smrť všetkej vedy – to je skepticizmus, ktorý pestovala v staroveku Arcesilaova akadémia a neskôr grécki pyrrhonisti, a ktorý prevzali skeptici všetkých nasledujúcich storočí až po Pierra Bayleho (r. 1706).

Novší pragmatizmus (W. James, Schiller a ďalší), ktorý popiera večný, nevyhnutný a nemenný charakter pravdy, je iba drsným návratom ku skepticizmu sofistického Protagora, proti ktorému Sokrates zdvihol zástavu pravdy a cnosti. Premennosť pravdy v čase je tiež základný postulát modernizmu (dejinnosť). V dekrétu „Lamentabili“ z 3. júla 1907 Pius X. odsúdil modernistický výrok: *Veritas non est immutabilis plus quam ipse homo, quippe quæ cum ipso, ipso et per ipsum evolvitur* (Pravda nie je stabilnejšia ako človek, pretože sa vyvíja s ním, v ňom a skrze neho). (Porov. Denzinger-Bannwart, „Enchiridion“, 11. vydanie, Freiburg, 1911, n. 2058.). Konečný dôsledok tohto samovražedného systému predstavuje F. Nietzsche a jeho intelektuálny nihilizmus: „**Nič nie je pravda, všetko je dovolené.**“

Prevod tohto deštruktívneho skepticizmu do oblasti náboženstva vedie k náboženskému indiferentizmu, ktorý rovnako neprimeraný ako nemorálny, pretože hreší aj proti posvätnosti pravdy.

Dogmatická intolerancia nie je nikde tak životne dôležitá ako vo sfére náboženského presvedčenia, pretože ide o večnú spásu každého jednotlivca. Tak, ako neexistuje žiadna alternatívna násobilka, **tak nemôže existovať viac, ako len jedno pravé náboženstvo**, ktoré už preto, že existuje, sa nutne vymedzuje proti všetkým ostatným náboženstvám, ako falošným. Láska k pravde však vyžaduje, aby každý človek vystupoval ako neskorumpovateľný obhajca pravdy a iba pravdy. Kým abstraktná pravda ako taká, tak profánna, ako aj náboženská, víťazí prostredníctvom neosobných dôkazov a argumentov proti každej opozícii, jej ľudský obhajca, ktorý sa zapája do osobného sporu s protivníkmi z mäsa a krvi, sa musí uchýliť k slovám a písmu.

**Používame a chápeme
dobré pojem
tolerancia?**

Preto vzniká ostrý, ale takmer neosobný konflikt medzi protichodnými životnými názormi, pretože každý je presvedčený o tom, že sám má pravdu. Ale samotná oddanosť pravde, ktorá podporuje toto presvedčenie, ženie do sporu, ktorý každý cíti povinnosť viesť. **Človek, ktorého jediným záujmom je samotná pravda, nikdy nezradí svoju vec lžou alebo ohováraním a zdrží sa osobných invektív.** Uvedomuje si, že pravda, za ktorú bojuje, alebo v dobrej viere verí že bojuje, je z dôvodu svojej vrodenej ušľachtilosti nezlučiteľná s akýmkoľvek omylom a poškvrnou a nikdy si nebude nárokovať povolenie ju zneužiť. Môže však spravodlivým protiútokom odvrátiť nespravodlivý, zlomyseľný a urážlivý útok, pretože jeho protivník nemá právo používať invektívy, falšovať históriu, praktikovať falošný prozelytizmus atď., a preto je dovolené bez ľútosti vyvrátiť jeho mylné názory. Tieto princípy sa platia univerzálne a pre všetkých ľudí – pre vedcov, politikov, pre katolíkov, pre protestantov.

Ak si teda Katolícka cirkev uplatňuje právo dogmatickej neznášanlivosti pre svoju náuku, je nespravodlivé jej vyčítať aplikáciu tohto práva. S neotrasiteľným presvedčením, že bola založená Bohočlovekom Ježišom Kristom ako „stĺp a opora pravdy“ (1. Tim 3:15) a obdarená plnou mocou učiť, vládnuť a posväcovať, **považuje dogmatickú netoleranciu nie len za svoje nesporné právo, ale aj za posvätnú povinnosť.** Kresťanská pravda, ako každá iná pravda, nie je schopná dvojakeho života, musí byť rovnako netolerantná ako malá násobilka a geometria.

Cirkev preto na základe Božieho poverenia vyučovať, požaduje bezpodmienečné prijatie všetkých práv spásy, ktoré hlása a predkladá k viere a dáva svet, spolu so svojím Božským zakladateľom prísne varovanie: „Kto uverí a bude pokrstený, bude spasený; ale ten, kto neuverí, bude odsúdený“ (Marek 16:16). Ak by uznala právo voľby a zle chápanú slobodu viery, ak by nechala každého slobodne prijať alebo odmietajť jej dogmy, jej ústavu a sviatosti – tak dnes jestvujúce náboženské rozdiely nútia urobiť moderný štát – nielenže by zlyhala vo svojej božskej misii, ale spáchala by samovraždu.

Pretože pravý Boh nestrpí iných bohov, pravá Cirkev Krista nemôže tolerovať žiadne iné cirkvi, teda nemôže žiadnu z nich uznať ako teoreticky a dogmaticky oprávnenú. A práve v tejto exkluzivite spočíva jej jedinečná sila, moc jej šírenia a neochvejná vitalita jej rastu. **Striktne logickým dôsledkom tejto nevyvrátiteľnej základnej myšlienky je cirkevná dogma, že mimo Cirkvi neexistuje spasenie (*extra ecclesiam nulla salus*).** Sotva sa nájde iný článok viery, ktorý nekatolíkom viac prekáža a ktorý poskytuje viac príležitostí na nedorozumenie – kvôli jeho údajnej tvrdošti a netolerantnosti.

Napriek tomu je tento postoj nerozlučne spojený s vyššie uvedeným princípom výlučnej legitimacy pravdy a s etickým prikázaním lásky k pravde. Pretože ani samotný Kristus nenechal ľudí slobodne sa rozhodnúť, či budú patriť do Cirkvi alebo nie, je zrejmé, že myšlienka kresťanskej cirkvi obsahuje prvok vlastnej nevyhnutnosti pre dosiahnutie spásy. Cirkev musí vo svojej doktríne zachovávať tú netoleranciu, ktorú deklaroval jej Božský zakladateľ: „A ak neposlúchne Cirkev, nech je pre teba ako pohan a mýtnik“ (Mt 18:17). To vysvetľuje intenzívnu averziu, ktorú Cirkev prejavovala ku kacírstvu, diametrálnemu opaku zjavenej pravdy (1 Tim 1:19; 2 Tim 2:25; Tit 3:10 ; 2 Sol 2:11). Známy cirkevný historik Döllinger veľmi dôrazne píše: „Apoštoli nepoznali žiadnu toleranciu, žiadnu zhovievavosť voči herézam. Pavol uvalil na Hymenea a Alexandra formálnu exkomunikáciu. S veľkým dôrazom Pavol káže (Gal 1: 8): „Keby sme vám my alebo aj anjel z neba kázali iné evanjelium, ako to, čo sme vám kázali, nech sme prekliati.“ Dokonca aj jemný sv. Ján zakazuje ponúknuť pohostinnosť heretikom, ktorí prichádzajú, ba ich dokonca aj pozdravovať

“(„ Christentum und Kirche “, Ratisbon, 1860, s. 236).

Počas stredoveku cirkev strážiła čistotu a pravosť svojej apoštolskej doktríny prostredníctvom cirkevnej (a štátnej) inkvizície, ktorá, popri mnohých vynikajúcich kvalitách, mala, žiaľ, aj svoje nedostatky. Kardinál Hergenröther hovorí, že inkvizícia vnútorne trpela „vážnymi a poľutovaniahodnými chybami“, napríklad utajovaním žalobcov a svedkov, akceptovaním podozrivých svedkov, nadmerným priestorom pre subjektívne rozhodovanie sudcu, neverejným procesom.

Aj samotný štát má občas povinnosť zhabať knihy, ktoré sú nebezpečné pre jeho existenciu, alebo ohrozujú verejnú mravnosť, aby chránil nič netušiacich čitateľov pred nákazou a uchránil systém sociálneho poriadku. To, čo je správne pre štát, však musí byť správne aj pre Cirkev. Ostrý útok Pia X na modernizmus, ktorý podkopáva základy nielen kresťanstva, ale aj prirodzeného náboženstva, bol čin nevyhnutnej sebaobrany proti útoku nielen na jednotlivé dogmy, ale aj na celý základ viery. Starodávny výraz „heretický jed“ (venenum seu virus hæreticum; pravitas hæreticalis), ktorý prešiel z kánonického práva do frazeológie pápežskej kancelárie a protestantom znie prirodzene veľmi tvrdo, je treba chápať vo svetle hore uvedeného základného presvedčenia. Nemá cieľ urážať heterodoxných, ktorí sa držia svojich názorov v dobrej viere a čestnom presvedčení.

Tí, ktorí interpretujú encykliku Pia X. Borromaeus ako kliatbu, podobnú tej, ktorú na reformátorov uvalili pápeži XVI. storočia, zjavne prehávajú. Protestantskí historici okrem toho súdia vodcov reformácie oveľa prísnejšie. Lutheráni predsa necítia žiadne rozpaky pred skutočnosťou, ktorú možno nájsť v každých cirkevných dejinách, že po dlhých a ťažkých krčoch luteránska cirkev (1577) vylúčila Formulou svornosti „kryptokalvinistický jed“, ktorý vpustil Philip Melanchthon do ortodoxného luteránstva. A nepôsobil krypto-kalvinizmus ako ozajstná otrava krvi? Význam kanonického výrazu „heretický jed“ má ukázať, že katolícka viera sa bojí heretickej infekcie každého druhu, nech je jej zdroj akýkoľvek.

Obsahuje tvrdenie, že mimo cirkvi nie je spása, doktrínu, tak často pripisovanú katolicizmu, že katolícka cirkev na základe tohto princípu **„zatracuje a musí zatradiť všetkých nekatolíkov“**? V žiadnom prípade to tak nie je. Hlúpa a nekresťanská zásada, že tí, ktorí sú mimo Cirkvi, sú preto navždy stratení, nie je legitímnym záverom katolíckej náuky. Utrpenie večného zatratenia neuvažuje na duše Cirkev, ale Boh, ktorý jediný dokáže skúmať svedomie. Úloha Cirkvi sa obmedzuje výlučne na formulovanie zásady, ktorá vyjadruje podmienku spásy, ktorú uložil samotný Boh, ale nevzťahuje sa na skúmanie osôb, ktoré môžu, ale nemusia túto podmienku spĺňať.

Starostlivosť o vlastnú spásu je osobným záujmom jednotlivca. A v tejto veci Cirkev berie čo najväčší ohľad na dobrú vieru a nevinnosť blúdiacej osoby. Ale Cirkev zároveň netvrdí, ako sa často hovorí, že večné spasenie bludára spočíva výlučne a len na „neprekonateľnej nevedomosti“, a nerobí z nevedomosti pohodlnú bránu do neba plného neprekonateľných hlupákov.

Efektívnu príčinu večnej spásy všetkých ľudí stavia objektívne na zásluhách Vykupiteľa a subjektívne na ospravedlnení skrze krst alebo skrze dobrú vieru oživovanú dokonalou láskou k Bohu, ktorú nie je vylúčené nájsť aj mimo Katolíckej cirkvi. Každý, kto skutočne spoznal pravú Cirkev Kristovu, ale odmieta vstúpiť, kto je neistý ohľadom pravdivosti svojej viery, ale vážne neskúma svoje pochybnosti a nerieši ich, ten už nežije v dobrej viere, ale vystavuje sa nebezpečenstvu večného zatratenia, pretože hrubo porušuje dôležitý Boží

príkaz.

Inak ale nie je pôsobenie milosti zatvorené iba v múroch katolíckej cirkvi, ale zasahuje do srdca mnohých, ktorí stoja obďaleč, koná v nich zázrak ospravedlnenia, a tým zabezpečuje večné spasenie mnohým spravodlivým Židom aj pohanom, ktorí nepoznajú pravú cirkev a tým protestantom, ktorí boli vychovaní v hrubých predsudkoch, nedokážu oceniť jej pravú povahu. Cirkev takým nezatvára nebeskú bránu, hoci trvá na tom, že existujú základné prostriedky milosti, ktoré nie sú v dosahu nekatolíkov.

V alokúcií „Singulari quadam“ z 9. decembra 1854, ktorá zdôrazňuje dogmu o Cirkvi, ako nevyhnutnej ku spásu, vyslovil Pius IX. útechu: „Sed tamen pro certo pariter habendum est, qui veræ religis ignorantia laborent, si ea est invincibilis, nulla ipsos obstringi hujusce rei culpa ante oculos Domini“ (Je však tiež isté, že tí, ktorí nepoznajú pravé náboženstvo, ak je ich nevedomosť neprekonateľná, nie sú v tejto veci vinní pred Bohom). (Denzinger-Bannwart, 11. vydanie, Freiburg, 1911, n. 1647.)

Už v roku 1713 Klement XI odsúdil vo svojej dogmatickej bulle „Unigenitus“ tvrdenie jansenistu Quesnela: „Extra ecclesiam nulla conceditur gratia“, tj mimo Cirkvi sa neudeľuje milosť (op. Cit. Č. 1379). Alexander VIII. už v roku 1690 odsúdil tvrdenie jansenistu Arnaulda: „Pagani, Judæi, hæretici alique hujus generis nullum omnino accipiunt a Jesu Christo influxum“ (Pohania, Židia, heretici a ďalší ľudia tohto druhu nedostávajú vôbec žiadny podiel [na milosti] od Ježiša Krista) (op. cit., č. 1295). Vo svojej tolerancii voči bludárom Cirkev skutočne ide ďalej, než je veľký katechizmus Martina Luthera, ktorý o „pohanoch, Turkoch, Židoch alebo falošných kresťanoch“ prichádza so všeobecným a prísny súdom: „preto zostávajú vo večnom hneve a vo večnom zatratení.“

Katolíci, ktorí sú oboznámení s učením svojej Cirkvi, vedia, ako vyvodiť správne závery. **Absolútne nepochybujú o Cirkvi ako jedinom prostriedku spásy na zemi, ale s etickým rešpektom pristupujú k náboženským presvedčeniam druhých a vidia v nekatolíkoch, nie Kristových nepriateľov, ale bratov.** Z katolíckej náuky milosti vedia, že možnosť ospravedlnenia a večného spasenia sa neodopiera ani pohanom, ani rôznym protestantským sektám. Treba ale zdôrazniť, že spása sa v týchto prípadoch nedosahuje vďaka, ale napriek nekatolíckemu náboženstvu.

Je rovnako nevyhnutné si uvedomiť, že ku spaseniu je potrebná milosť posväcujúca a náboženstvá, ktoré nedisponujú fungujúcimi prostriedkami milosti, ktoré majú zviazané ruky, pokiaľ ide o obnovu stavu milosti v hriešnikovi, uvalujú na svojich vyznávačov ťažké bremeno a cesta k večnej spásu v takomto náboženstve, hoci nie je zatvorená, je mimoriadne náročná. Preto všeobecné presvedčenie Cirkvi o tom, že zo spásy nie sú nekatolíci vylúčení, nesmie ochromiť horlivosť a zápal pre šírenie katolíckej viery a získavanie nových konvertitov, pretože len Katolícka cirkev disponuje plnosťou prostriedkov spásy.

pokračovanie v III. časti

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/ako-je-to-so-spasou-nekatolikov-nepripustnost-teoretickej-dogmatickej-tolerancie/>